

Nota edytorska

Zgromadzona w tomach 33 i 34 kolekcja dokumentów ARG jest bardzo zróżnicowana pod względem archiwalnym. Wymieszane są tu materiały z obu części Archiwum Ringelbluma. Oryginały występują obok odpisów, a teksty o ustalonym autorstwie obok licznych anonimowych świadectw. Po tzw. wielkiej akcji likwidacyjnej w 1942 r. zespół Ringelbluma nie miał już możliwości prowadzenia tak szerokiej działalności, jak przed 22 lipca 1942 r. Praktycznie nie robiono już odpisów dokumentów, tylko gromadzono głównie oryginalne świadectwa. Z tego względu bardzo interesującym przypadkiem jest niewielki dokument (34/96), będący odpisem wykonanym przez dwóch najbliższych współpracowników Emanuela Ringelbluma: Hersz Wasser rozpoczął pracę, a dokończył ją Eliasz Gutkowski. Jest to tym cenniejszy przypadek, że powstał pod koniec 1942 lub na początku 1943 r., kiedy aktywność „Oneg Szabat” została poważnie ograniczona.

Edytowane dokumenty zachowały się w bardzo różnym stanie, większość w dobrym i bardzo dobrym, niemniej jednak część zawiera poważne uszkodzenia i ich edycja narażała na duże trudności. W pojedynczych przypadkach ze względu na defekty pojawiły się problemy z ustaleniem kolejności stron/kart rękopisów, np. w dok. 34/14, gdzie zaproponowany układ należy traktować z dużą ostrożnością. Każdy dokument poprzedzono nagłówkiem, zawierającym podstawowe informacje o nim: datę i miejsce powstania, imię i nazwisko autora, charakter, tytuł lub krótki opis dokumentu.

Treść poszczególnych dokumentów edytujemy w całości i w układzie oryginału, w przypadku tekstów obcojęzycznych w przekładzie na język polski. Drobne wtrącenia obcojęzyczne oznaczane są i tłumaczone bezpośrednio w tekście lub w przypisach. Pod względem językowym dominują tu dokumenty żydowskie i polskie, w mniejszości występują niemieckie. Niektóre źródła mają zaś mieszany charakter, np. polsko-niemiecki, co wymagało dodatkowych objaśnień w przypisach.

Wszelkie oboczności tekstu, dopiski, odsyłacze autorskie itp. podano w przypisach. W tekstach polskich przeprowadzono niezbędną modernizację pisowni, ograniczoną w zasadzie do korekty interpunkcji i ortografii. W większości tekstów poprawiono także ewidentne błędy gramatyczne związane z nieprawidłową deklinacją. Zachowano oryginalne sformułowania autorów, nawet gdy niektóre zapisy nie spełniają współczesnych rygorów i norm językowych. Rozwinięto zaś skróty, wprowadzono ujednolicenie

i korektę większości nazw własnych, np. nazwisk i nazw geograficznych (zachowując w przypisach pierwotny zapis). Generalnie pozostawiono też konstrukcję graficzną tekstów i oryginalne podkreślenia. Wszelkie uzupełnienia, uwagi i możliwe rekonstrukcje wydawcy w tekstach dokumentów podano w nawiasach kwadratowych, w tym również numery kolejnych stron oryginału. W przypisach umieszczono informacje uzupełniające, komentarze oraz odesłania do wykorzystanych źródeł i literatury przedmiotu. Edycję dokumentu zamyka opis techniczny, na który składają się następujące informacje: w przypadku akt obcojęzycznych – imię i nazwisko tłumacza tekstu, przy wszystkich zaś – sygnatura archiwalna nowa i dawna, opis i stan techniczny akt, dane o wcześniejszych publikacjach oraz informacja, na podstawie którego egzemplarza dokonano edycji (jeżeli dokument zachował się w kilku wariantach).

W jednolity sposób zaznaczono ubytki i nieczytelności tekstu:

^a[...] ^a ubytek tekstu – brak jednego wyrazu,

^{aa}[...] ^{aa} ubytek tekstu – brak dwóch lub więcej wyrazów,

^b[...] ^b fragment nieczytelny – jeden wyraz,

^{bb}[...] ^{bb} fragment nieczytelny – dwa wyrazy lub więcej,

[...] fragment uszkodzony lub nieczytelny; fragment słowa.

Fragmety tekstu wymagające dodatkowych objaśnień zaznaczono zaś kolejnymi literami alfabetu polskiego w indeksie górnym w formie: ^{c-c}, ^{d-d} itd., a komentarz do nich zamieszczono w przypisach. Przypisy odautorskie umieszczono w pozostałych przypisach, poprzedzając je znakiem: □.

W niektórych dokumentach, w których występują wielokrotnie identyczne zjawiska tekstowe, zastosowano dla nich jednolite oznaczenie, np. tekst w języku polskim, tekst napisany odręcznie itp. Zawsze jednak przy pierwszym takim rozwiązaniu podano odnośną informację w przypisie¹. W nawiasach kwadratowych umieszczono również numery kolejnych stron/kart edytowanych dokumentów. Jeżeli nie zachowała się oryginalna paginacja, wydawca każdorazowo informuje o tym w przypisach umieszczonych na początku edytowanego dokumentu. Konieczne odwołania do źródeł i literatury przedmiotu również umieszczono w przypisach, pominięto tu z kolei adresy często wykorzystywanych i ogólnie dostępnych stron internetowych z bazami danych, takich jak <http://db.yadvashem.org> czy <http://warszawa.getto.pl>.

Wyjaśnienie terminów często powtarzających się w tekście umieszczono w słowniku w tomie 33. Ponadto każdy z tomów zawiera osobne indeksy osób i nazw geograficznych.

Tadeusz Epsztein, Katarzyna Person

¹ Zob. np. *ARG. Getto warszawskie II*, dok. 46.